

παρὰ τὴν ξανθὴν του κόμην, στυλπνὴν ἐκ τοῦ αἰδρωτός, τὸν τράχηλόν του συμπυκνούμενον εἰς αὐτοὺς σπασμούς τῶν καταπνιγομένων λυγμῶν του καὶ τὸ ἀριστερόν του ὠτίον ἐρυθρὸν ὡς αἰμοδαφές. Ἐν τοιαύτῃ θέσει ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν ᾧ ἐξηκολούθει τὸ μάθημα πρὸς τὸ ὅποιον δὲν ἤθελεν ἐκλύψῃ οὔτε κἄν νὰ προσέξῃ.

Ἀλλὰ μήπως ἠμποροῦσα πλέον νὰ προσέξω καὶ ἐγώ; Πῶς τὸν ἐλυπούμην τὸν καλὸν αὐτὸν Νίκον, πληγωμένον τόσο ἐν τῇ παιδικῇ του φιλοτιμίᾳ, ἐπιμελῆ ἀλλ' ἀδικούμενον. Ἡ μητέρα του ἦτον ἄρρωστη. Ἀχ, δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνεγνώριζε τὴν δικαιολόγησιν αὐτὴν — τόσο λυπηρὰν δι' ἐν παιδίον — ὁ σκληρὸς ἀνθρωπίσκος καὶ νὰ μὴ ἐκηλίδου τὸν ἑλεγχόν του μὲ τὸν ἐπαίσχυντον κύκλον; . . . Τότε συνέλαβα τὴν ἀπόφασιν νάρνηθῶ καὶ ἐγὼ μάθημα ἂν ἐξήρχετο ὁ κληρὸς μου. Ἴσως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θά τὸν ἀνεκούφιζα.

Ἀλλ' ἐξηκολούθησε καὶ μετ' ὀλίγον ἐπερασώθη τὸ μάθημα χωρὶς νὰ κληρωθῶ. Μάλιστα ὁ τελευταῖος κληρὸς ἐφ' οὗ ἀκόμη ἤλπιζα ἦτο ὁ ἔνδεκα, ἀριθμὸς σημαίων ἀντ' ἐμοῦ ἐν' ἄλλον μαθητὴν πολὺ ἀμελῆ, πρῶτος χαλαρὰς συνειδήσεως καὶ ὑπόπτου διαγωγῆς. Μήπως καὶ εἰς τὰς μικρὰς κοινωνίας τῶν σχολείων δὲν εὐρίσκονται συχνὰ τοιαῦτα σσηπτότα μέλη; Τὸ μόνον προσὸν τοῦ Κίμωνος — ἡ ἔρων Τύχη τοῦ εἶχε δώσει αὐτὸ τὸ ὄνομα — ἦτον ὅτι εἶχεν οἰκογενειακὸν φίλον καὶ ἰδιαίτερον προγυμναστὴν τὸν Σχολάρχην καὶ ἤλπιζε πάντοτε εἰς τὴν προστασίαν του.

«Τὸ ξεῖρεις, παιδί μου;» ῥώτησε τρυφερῶς ὁ ἀνθρωπίσκος ἅμα τὸν εἶδεν ὀλίγον δισταζόντα.

«Ὅχι!» ἀπάντησεν ὁ Κίμων ἀναιδέστατα.

«Γιατί ἀφ' οὗ ἤσουν εἰς τὸ προηγούμενον μάθημα;

— Πῶς εἶ ἕνα γάμο χθὲς τὸ βράδυ καὶ δὲν εἶχα καιρὸ νὰ μελετήσω.

— Μὲ ποιόν;

— Μὲ τὸν πατέρα μου.

— Αἶ, τότε εἶσαι δικαιολογημένος. . . Σήμερον, γιὰ μεγάλο σου χατήρι, δὲν σοῦ γράφω μηδέν, ἀλλὰ. . . ἄλλη φορὰ πρόσεξε, παιδί μου, νὰ ἦσαι ἐπιμελεστέρος.»

Εἶπεν ὁ ἀνθρωπίσκος καὶ χωρὶς μάλιστα νὰ κληρωθῆ ἄλλον, ἐξ ὑπερβολικῆς λεπτότητος πρὸς τὸν εὐνοούμενόν του, πρόσθη ἀμέσως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παρακάτω μαθήματος.

Ἐστράφην δειλῶς πρὸς τὸν Νίκον. . .

Εἶχεν ἤδη ἀνυψώσει τὴν κεφαλὴν καὶ ἀντιληφθῆ ὅλης τῆς ἐπαίσχυντου σκηνης. Ἐξαίφνης οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του ἐτοαχύνθησαν, τὰ δάκρυά του ἐξηράνθησαν καὶ εἶδεν τὰ περὶ τῆς ρινὸς του ἀναπλάττομενα. Δὲν ἀνεγνώρισα πλέον τὸ παιδίον ἐν τῇ τόσῃ βλοσυρότητι. Μὲ ἠτένισεν, οἱ δὲ γαλανοὶ του ὀφθαλμοὶ μοὶ ἐφάνησαν τότε ὡς τὸ τεμάχιον τῆς κυανῆς θα-

λάσσης, τὸ ὅποιον ἔβλεπα ἐνώπιόν μου, λαμπυρίζον παιγνιωδῶς ὑπὸ τὸν ἥλιον. . . Ἦτο ἡ φλόξ, ἥτις ἐξήναπτεν τόσο ἐνωρὶς ἐν τῇ ἀθῶα καρδίᾳ τοῦ παιδίου, ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἀκόμη τοῦ Σχολείου, ἐν ᾗ ἐλάμβανε τόσο σκληρὰ τὰ πρῶτα μαθήματα — ἡ φλόξ τῶν παθῶν, τοῦ μίσους, τῆς ἀπογοητεύσεως, τῆς ἐκδικήσεως. Συνέσφιγγε τοὺς γρόνθους καὶ χωρὶς νὰ τον μέλῃ ἂν τον ἤκουον οἱ πῆριξ, μοὶ εἶπε διὰ φωνῆς σταθερᾶς:

«Ἄμα μεγαλώσω, θά τον ἐκδικηθῶ!»

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ ΔΟΥΛΕΙΑ

Ἡ κατάργησις τῆς δουλείας ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς σωματεμπορίας παρ' ἅπασιν τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς ἐφάνητο ὅτι ἤθελε μετριάσει σπουδαίως τὸ ἐμπόριον τοῦτο. Ὑπολογίζεται ὅτι τεσσαράκοντα ἑκατομύρια μαύρων μετεφέρθησαν ἐν διαστήματι 300 ἐτῶν εἰς τὰς ἀμερικανικὰς ἀποικίας, μὴ ὑπολογιζόμενων τῶν ἀποθανόντων κατὰ τὸν διάπλουν. Ὁ τρόπος δὲ δι' οὗ ἐνεργεῖται ἡ θήρα αὕτη τοῦ ἀνθρώπου ἀρκεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι ὅπισθεν τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν ὑποκρύπτεται ἔτι μέγιστος ἀριθμὸς θυμάτων.

Ἡ κατάργησις τῶν ἀμερικανικῶν ἀγορῶν δυστυχῶς μικρὸν ἠδίκησε τοὺς σωματεμπόρους, οἵτινες εὗρον ἕτερον τρόπον νὰ μεταφέρωσι τὸ μέλαν ἐμπόρευμά των εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας αὐτῆς τῆς Ἀφρικῆς. Σήμερον τὰ πλοῖα αὐτῶν διασχίζουσι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ τὸν Περσικὸν κόλπον μεταφέροντα εἰς Ἀραβίαν καὶ Περσίαν φορτία μεγάλα, τὰ δὲ καρβάνιά των διατρέχουσι τὴν ἀφρικανικὴν ἥπειρον. Οἱ δούλοι ἀποτελοῦσι τὰ 4/5 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ζανζιβάρης. Εἰς τὰς βορείους χώρας οἱ προμηθευταὶ δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς ζητήσεις, διότι ὀλόκληροι περιοχαὶ ἠρημώθησαν παρ' αὐτῶν. Ἡ χώρα ἐν ᾗ θηρεύουσι διαίρειται εἰς τρεῖς μεγάλας ζώνας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀφετηρίαν αὐτῶν καὶ τὸν προορισμὸν τῆς ἄγρας.

Ἡ πρώτη ζώνη περιλαμβάνει τὸ κράτος τοῦ Σουδάν, ὅπου καρβάνια δούλων διευθύνονται πρὸς τὰ βορειοανατολικά. Ἡ δευτέρα ἐκτείνεται εἰς ἅπαν τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἄνω Νείλου καὶ τῶν παραποταμιῶν αὐτοῦ. Ἡ τρίτη δὲ περιλαμβάνει τὸ κεντρικὸν ὄροπέδιον τῆς Ἀφρικῆς.

Οἱ συλλαμβανόμενοι μαῦροι εἰς τὰ μέρη ταῦτα φέρονται εἴτε εἰς Ζανζιβάρην, εἴτε βορειότερον πρὸς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβίαν, εἴτε πρὸς δυσμὰς πρὸς τὴν Ἄνγκολα καὶ τὴν Βεγκουέλαν τῆς Κάτω Γουινέας.

Ἐν τῷ Σουδάν οἱ προβλεπταὶ τῶν προμηθευτῶν εἶνε οἱ ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες, ὧν τὸ κυριώτερον

εἰσόδῃμα προέρχεται ἐκ τῆς πωλήσεως δούλων. Ὁ Αἰμίλιος Βάννιγα γραμματεὺς τοῦ ἐν Βρυξέλλαις γεωγραφικοῦ συνεδρίου ἐστηλίτευσεν ἐν ἀγανακτῆσει ἀνδρὸς φιλανθρώπου καὶ εὐαισθητοῦ τὴν ἀπανθρώπιαν, ἣν οἱ Μουσουλμάνοι ἡγεμόνες μετέρχονται ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Τὰ παρ' αὐτοῦ γραφέντα περὶ τῆς σωματεμπορίας τοῦ 19 αἰῶνος εἶνε λίαν συγκινητικά.

«Οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰσλάμ», γράφει, «οἱ ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες θεωροῦσι τοὺς ἐθνικοὺς, τοὺς ὑπηκόους ἢ μὴ εἰς τὰ κράτη αὐτῶν, ὡς ἐστερημένους παντὸς δικαιώματος ἀπέναντι τῶν πιστῶν. Αἱ εἰσβολαὶ ἄς ἐπιχειροῦσι, καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐπίσης διαφέρονται οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται τῶν μικρῶν αὐτῶν στρατιῶν ἐπεκτείνονται ἐπὶ εὐρυτάτων ἐκτάσεων. Περικυκλοῦσι καὶ καίουσι τὰ χωρία, φονεύουσι πάντα ἀνθιστάμενον ἢ μὴ ἀντέχοντα εἰς τὴν πορείαν καὶ τὴν ἐργασίαν, καὶ ἀπάγουσι μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ὑπολοίπους. Αἱ ἐρημώσεις καὶ αἱ σφαγαί, ἄς ἐπάγονται αἱ ἀπαισίαι αὐταὶ ἐκστρατεῖαι εἶνε ἀπερίγραπτοι. Ἐπαρχίαι ὀλόκληροι, ἄλλοτε πολυάνθρωποι καὶ εὐτυχεῖς, κατέστησαν μετὰ τινα ἔτη ἔρημοι καὶ χέρσοι.»

Καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς πάντες οἱ περιηγηταὶ παρέστησαν μάρτυρες τῶν φρικαλέων τούτων ἐκστρατειῶν. Πάντες ἔγραψαν ὁμοίως περιγραφὰς, διαφερούσας μόνον κατὰ τινὰς λεπτομερείας. Ἡ κάτωτέρω εἶνε τοῦ δόκτορος Νάχιτγαλ. μάρτυρος αὐτόπτου ἐκστρατείας ἡγουμένου τοῦ βασιλέως τῶν Βαγιρμῶν (ΜΔ τοῦ Σουδάν).

«Μετὰ νέας πάντοτε φοβικῆς ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην τὴν ἡμέραν τῆς 31 Μαΐου 1872, καθ' ἣν προσεδόλωμεν τὸ χωρίον Κόλι. Ὅταν ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ δάσους ἐξεληθόντες εἰσῆλθομεν εἰς τὴν ἐξαίθραν, ὅπου ἔκειτο τὸ χωρίον, ὁ ἀνατέλων ἥλιος ἐφώτισε τὰς προπαρασκευὰς τῆς ἀπαισίας ταύτης ἡμέρας. Οἱ κάτοικοι ἀφοῦ ἐπυροβόλησαν τὰς κατοικίας τῶν ἀπεσύρθησαν ὀπίσω προχώματος ἐξ ἀργίλου ὑψηλοῦ μέχρι τῶν ὄμων τῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ ἐντὸς πυκνοῦ δασυλλίου περιβαλλομένου ὑπὸ τάφρου καὶ δευτέρου προχώματος ἐποποθέτησαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν. Μετὰ τὴν πρόσκλησιν πρὸς ὑποταγὴν, ἣτις ἀπεκρούσθη διαρκῆδην ἤρχισεν ἡ μάχη διαρκέσασα μέχρι τῆς 3 μ. μ. ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐθαύμασα τοὺς ὑπερασπιζομένους τὸ χωρίον τῶν. Τὰ πυροβόλα ὄπλα καὶ ἡ πυροβόλησις τοῦ χωρίου ἐπήνεγκον τὸ ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα. Τὸ πῦρ κατέφαγε τὰς καλύβας, τὸ δασύλλιον κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἀναφανέντων ἤδη χωρικῶν ἔθετο τέρμα εἰς πᾶσαν ἀντίστασιν

Τότε ἤρχισεν νέον τραγικὸν δρᾶμα. Ἄνδρες πληγωμένοι ἡμιθανεῖς ἐξέπνεον ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν ἀπλήστων νικητῶν περὶ τῆς ἄγρας

τῶν ὁποίων ἐμάχοντο· γυναῖκες καὶ κόραι λιπόθυμοι ἐσύροντο καὶ ἀπεμακρόνοντο ἐκ τοῦ τόπου μετὰ τῆς μεγαλειτέρας κτηνωδίας. Τὰ τέκνα ἀποσπώμενα ἀπὸ τῆς ἀγκάλῃς τῶν μητέρων τῶν ἐρρίπτοντο κατὰ γῆς θραυομένων τῶν μελῶν τῶν. Ὁ σκληρὸς καὶ ἄδικος οὗτος ἀγὼν διὰ τὴν σύλληψιν τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες τὸ πᾶν ἀπώλεσαν, ὑπερέβαινε κατὰ τὴν φοβικὴν καὶ τὸν βδελυγμίαν τὰ δεινὰ αὐτῆς τῆς μάχης. Εἴκοσι μέχρι τριάκοντα ἄνδρες ἐπιζήσαντες παρεδόθησαν. Ὁ βασιλεὺς τῶν Βαγιρμῶν κατεῖχε 300 400 δούλους περιπλέον, εὐτυχῆς δὲ καὶ ἀκμάζον χωρίον ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς γῆς. Κατάπληκτος ὑπὸ λύπης διέτρεξα τὰ καπνίζοντα ἐρείπια καὶ ἐμέτρησα 37 πτώματα βρεφῶν, ἅτινα αἱ μητέρες τῶν ἐν παραφορᾷ ἀγρίου ἠρωϊσμοῦ ἐστραγγάλισαν καὶ ἔρριψαν εἰς τὰς φλόγας.

Ἐνταῦθα διεμείναμεν ἐπὶ μῆνας. Τὸ στρατόπεδόν μας ἐπληρώθη δούλων, κυρίως γυναικῶν καὶ παιδῶν, διότι προτιμῶσι νὰ θανατώνωσι τοὺς ἄνδρας, ὡς ὑποθάλλοντας τὸ στασιαστικὸν πνεῦμα καὶ ἀδιαλείπτως ζητούντας νὰ δραπετεύσωσιν. Ἀλλὰ καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν δυστυχῶν αὐτῶν πλασματῶν, αἱ ζωοτροφίαι ἐκλείπουσιν ἀστραπηδῶν· ἐδέησε δὲ νὰ πέμψωμεν μακρῶν τοὺς ὑπηρέτας μας, πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν. Ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους ἐθάδιζον ὅπως εὔρωσιν ὀλίγον σίτον. Ἐτρεφόμεθα ἐν ἐλλείψει ἐτέρας τροφῆς ἐκ κουρκούτας (ἀλεύρου βοραστοῦ). Ἐὰν δὲ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὐρισκόμεθα ἡμεῖς ἄς φαντασθῆ τις ἐν τίνι διετέλουν ὄντες οἱ δούλοι. Μετ' ὀλίγον μετὰ πείνης ἐνέσκηψεν ἡ δυσεντερία· κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τοῦ φόβου οἱ δούλοι ἐγένοντο τὰ ἀσφαλῆ θύματα τοῦ λοιμοῦ. Καθ' ἑκάστην πολυάριθμα παιδιὰ ὑπέκυπτον εἰς τὸν θάνατον. Τὰ πτώματα ἐδηλητηρίαζον τὸν ἀέρα ἐκεῖ πλησίον καὶ συνετέλουν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιδημίας διὰ καταπληκτικῆς ἐντάσεως.»

Ὁ μελανὸς ἐν τούτοις οὗτος πίναξ ἀποτελεῖ τὸν πρόλογον τοῦ δρᾶματος. Ἐκ τῶν μεσογειῶν τοῦ Σουδάν οἱ δούλοι μεταφέρονται κατὰ καρβάνια, βαρῆα φορτία κομίζοντες, δέσμιοι πολλοί, φέροντες φίμωτρα, πρὸς τὰς βορειοανατολικὰς ἀγοράς. Κατὰ τὴν μεταφορὰν δὲ ταύτην ἄρχεται τὸ ἀληθὲς αὐτῶν μαρτύριον. Ἡ ὁδὸς εἶνε ἄγονος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν φλέγοντα ἥλιον, οἱ ῥαβδισμοὶ καὶ αἱ μαστιγώσεις βροχηδῶν πίπτουσι ἐπὶ τῶν δυστυχῶν τούτων ὄντων ἐξηντημένων ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν ἀσθενειῶν. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς πορείας μέγας ἀριθμὸς τούτων πίπτουσι κατὰ γῆς, καὶ αὐτόθι παραδίδουσι τὸ πνεῦμα διότι ὑσάκας καταδειχθῆ ὅτι δούλος τις εἶνε ἀνίκανος πρὸς περαιτέρω πορείαν φονεύεται ὑπὸ τοῦ κυρίου του «πρὸς παραδειγματισμόν.»

— Ὁ δόκτωρ Νάχτιγαλ δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῆ πῶς ἠδύνατο τις νὰ θυσιάσῃ ψυχρῶ αἵματι ἀδελφόν του ὡς ὀρνίθιον ἢ αἶγα· δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ πιστεύσῃ· καὶ ὅμως τὸ γεγονός εἶνε ἀληθές. Ὅταν καθίστατο ἀδύνατον διὰ τοῦ μυστηρίου νὰ ἐξαναγκάσωσιν δούλους νὰ βεβήσωσι πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, ὁ κύριος αὐτῶν ἔμενε βήματά τινα εὐσχημῶς πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔσυρε τὴν μάχιαν καὶ ἀπέκοπτε τὸν λάρυγγά των ἀπαλάσσωσιν οἰοῦναι αὐτοὺς τῶν περαιοτέρων δεινῶν.

« Ἄλλοι φονεύουσι διὰ τῶν ῥαβδισμῶν, ἄλλοι κατακόπτουσι μεληθὸν καὶ ἀναρτῶσι τὰ μέλη τῶν δούλων εἰς τὰ δένδρα τῶν ὁδῶν, πάντοτε « πρὸς παραδειγματισμόν. »

Αἱ ὁδοὶ εἶνε τοσοῦτο κατεσπαρμέναι ὑπὸ πτωμάτων, ὥστε κατὰ τὸ λέγειν τῶν περιηγητῶν τὰ ὅσα αὐτῶν χρῆσιμελοῦσιν ὡς πάσσαλοι σπρωτοῦσιν τὴν ὁδόν. Ὁ ταγματάρχης Καμερών τὴν περιουσίαν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου, ἐνθα παρεσκευάσθη αὐτῷ τιμητικὴ ὑποδοχὴ ὑπὸ τῶν πορτογαλλικῶν ἀρχῶν, ἔγραφε:

« Τάφοι καὶ ἀπειράριθμοι σκελετοὶ ἐδείκνυνον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπολεσθέντων ἐν τῇ ἐπιπόνοῳ ἐκείνῃ πορείᾳ, πέδικλα δὲ καὶ ἀγχνάαι ἔτι προσκεκολλημέναι εἰς τὰ λευκάζοντα ὅσα, ἢ κείμεναι παρ' αὐτοῖς εἶνε κατάδηλος ἀπόδειξις ὅτι ὁ δαίμων τῆς σωματεμπορίας περιεπλανᾶτο ἔτι εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἀφρικῆς.

Πέδικλα ἔτι καὶ ἀγχνάαι ἦσαν ἀνηρτημέναι ἐπὶ τῶν δένδρων πρὸ μὴνός καὶ πλέον· ἀναμφιβόλως ἀφῆρσαν ταύτας ἀπὸ τινος δυστυχείας, ὧν ἡ σωματικὴ δύναμις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ταύτας, ἦτο ὅμως ἀρκοῦσα ἵνα σύρῃ τὰ ἄθλια ταῦτα ἀνθρώπινα πρόβατα μέχρι τῆς παραλίου ἀγορᾶς.

— Ὅπου τὸν ὁ λιμὴν τῆς ἀποβιβάσεως ἢ ὁ τόπος τῆς ἀγορᾶς τῶν δούλων εἶνε πλησίον οἱ σωματέμποροι περιποιοῦνται τοὺς αἰχμαλώτους τούτους, ὅπως φέρουσι ταχύτερον εἰς τὸν προορισμόν των. Ὅταν ὅμως τὸ συμφέρον τοῦτο δὲν εἶνε ἐγγὺς ἢ σκληρότης των δὲν ἔχει ὄρα. Ὁ δόκτωρ Σβάνιφορντ συνήνησεν εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπείρου συνοδίᾳ δούλων ἀνηκούσας εἰς φακίρ, ἱερεῖς δὴλα δὴ Μουσουλμάνους. Ἐν τινι τῶν συνοδιῶν τούτων εἰς πτωχὸς Μιττοῦ, μαῦρος ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Μιττοῦ τοῦ Σουδάν, μόλις ἵστατο εἰς τοὺς πόδας του, καὶ ἔσυρε τὴν ἀγχνήν τὴν περὶ τὸν λαιμόν του. « Πρῶταν τινὰ », γράφει, « διαβαίνων ἔμπροσθεν τῶν καλυβῶν τῶν φακίρ ἐσταμάτησα ἕνεκα κραυγῶν, ἃς ἤκουσα, καὶ στραφείς εἶδον σκηνήν, ἣν μετὰ φρίκης χαράσσει ἡ γραφαὶς μου. Ὁ δυστυχὴς Μιττοῦ ἐτοιμοθάνατος ἐσώρετο ἔξω καλύβης καὶ ἐμαρτύροτο ὅπως δειχθῆ ἂν ἦτο νεκρὸς ἢ ζῶν. Γραμμὰι λευκαὶ ἐπὶ τοῦ μακαραμένου δέρματός του ἐμαρτύρουν τὴν κόλασιν εἰς ἣν εἶχεν ὑποβληθῆ. Αἱ φωναὶ ἦσαν αἱ ἀραὶ

τῶν εὐσεβῶν δημίῶν του. — Ὁ σκύλος ζῆ ἀκόμη. αὐτὸς ὁ ἄπιστος δὲν θὰ ψοφήσῃ. — Οἱ παῖδες δὲ τῆς συνοδίας των (ἢ δὲ μικρὰ ἡλικία δὲν ἔχει εὐσπλαχνίαν) ἔπαιζον σφαίρας μὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐστρεβλωμένον ἐκ τῆς ὑπάτης ἀγωνίας. Πᾶσα ἀνθρώπινος ψυχὴ, καὶ ἡ μάλλον ἀναίσθητος ἤθελε καταπλαγῆ ὑπὸ φόβου ἐν τῇ θέᾳ τῶν ἐξωρυγμένων σχεδὸν ὀφθαλμῶν τοῦ θύματος· ἀλλ' οἱ φακίρ ἔμενον ἀπαθείς. Μοὶ εἶπον ὅτι ἦτο προσποίησης τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ ἄθλιος δὲν περιέμενε ἢ μίαν στιγμὴν ἀπουσίας αὐτῶν ὅπως δραπετεύσῃ. Ἡ θέα του διεψεύσε τοὺς λόγους των. Ἐσυρον μετ' ὀλίγον τὸν ἀγωνιῶντα εἰς τὸ δάσος ὅπου τὸν ἀνεγνώρισα εὐρῶν κατόπιν τῆ πτώματός του. »

Ὁ Λιβιγκστὼν, ὁ ἐξερουνήσας τὴν κεντρικὴν Ἀφρικὴν, ἀφηγεῖται ὅτι δὲν εἶνε παντάπασιν ὑπερβολικαὶ αἱ περιγραφαὶ τῶν συμφορῶν καὶ τῶν δεινῶν τῶν προξενουμένων ἕνεκα τῆς σωματεμπορίας, ἃς ἀναγράφουσι οἱ περιηγηταί. Αἱ ὀδυνηραὶ σκηναί, εἰς ἃς παρέστη κατέλιπον εἰς αὐτὸν τοιαύτας ἀνεμνήσεις, ὥστε πολλάκις ἐντρομος τὴν νύκτα ἀνετινάσσετο τῆς κλίνης του. Διατρέχων τῷ 1861 καὶ 1863 τὰ περίξ τῆς λίμνης Νυασσά, ἣν εἶχεν ἐπισκεφθῆ πρὸ δεκαετίας, εὗρεν ἔρημον, ἐκεῖ ἐνθα ἀφῆκε χώραν πολυάνθρωπον καὶ καλῶς καλλιεργημένην. Διήλθον ἐκεῖθεν οἱ σωματέμποροι ἐν τῷ μεταξῷ καὶ μετέδωσαν εἰς τὸν χαρμύσσον αὐτὸν τόπον τὴν ὄψιν ἀπεράντου πεδίου μάχης. Τὰ χωρία εἶχον πυροποληθῆ, αἱ φυτεῖαι καταστραφῆ, ἐκ τῶν κατοίκων δὲ ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ ἤχθησαν εἰς δουλείαν, ἄλλοι δὲ διεσπάρησαν. Οἱ θάμνοι ἦσαν ἔτι πλήρεις πτωμάτων, τὰ ρεῖθρα τῶν ὕδατων εἶχον φραχθῆ. . . Ἄλλ' ἃς ἀφήσωμεν τὸν λόγον εἰς τὸν Λιβιγκστὼνα:

« Οὐδὲν δύναται νὰ δώσῃ ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν ἰδέαν τῆς ἐρημώσεως, ἣν παριστᾷ σήμερον ἢ ἄλλοτε χαρμύσσος κοιλὰς τοῦ Σχιρέ. Ἐν τῇ θέσει τῶν κορυφῶν χωρίων καὶ τῆς πληθύος τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐκόμιζον τὰ προϊόντα των εἰς τὰς ἀγορὰς, μόλις ἀνευρίσκει τις μίαν ψυχὴν. Τὸ πλεῖστον τῶν προμηθειῶν τῶν τροφίμων ἐγκατελείφθη. Ἡ πείνα καὶ αἱ στερήσεις ἐπῆνευγον τοιαύτην θραύσιν, ὥστε οἱ ζῶντες δὲν ἐπῆρκον νὰ θάπτωσι τοὺς τεθνεῶτας. Τὰ πτώματα, ἅτινα κατεβίβαζεν ὁ ποταμὸς, ἦσαν μικρὸς ἀριθμὸς τῶν θυμάτων, ἅτινα οἱ οἰκεῖοι ἐξ ἀδυναμίας δὲν ἔθαψαν, ἢ οἱ κεκορεσμένοι ἤδη κροκόδειλοι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ καταβροχθίσωσι.

« Διήλθομεν πλησίον γυναικὸς δεδεμένης ἐκ τοῦ λαιμοῦ εἰς δένδρον ἦτο νεκρά. Μὰς εἶπον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν καραβάνιον, ὁ δὲ κύριός της δὲν ἠθέλησεν, ἐν περιπτώσει ἀναρρώσεως, νὰ γείνη κτῆμα ἐτέρου κυρίου. Εἶδομεν πολλὰς ἔτι ἄλλας ὁμοίως δεδεμένας. Ἄλλα τις ἐσπάρκα-

ξεν ἔτι ἐν τῷ αἵματι κτυπηθεῖσα ὑπὸ μαχαίρας. Ὁ Ἄραφ εἰς ὃν ἀνήκον τὰ πτώματα ταῦτα ἐξεδικήθη διὰ τοῦ θανάτου τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν τοῦ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι.

«Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπηντήσαμεν ἄνθρωπον θενεῶτα ὑπὸ τῆς πείνης. Τῶν τῆς ἀκολουθίας μας ἀπομακρυνθεῖς τις εὔρεν ὀλόκληρον συνοδίαν δούλων ἐχόντων εἰς τὸν λαιμὸν τὴν ἀγχόνην, ἐγκαταλειμμένων δ' ἐν ἑλλείψει τροφῶν πρὸς συντήρησίν των. Ἦσαν τοσοῦτον ἀδύνατοι ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ὁμιλήσωσιν, οὐδὲ νὰ δηλώσωσι πόθεν ἤρχοντο. Τινὲς τούτων ἦσαν νεώτατοι τὴν ἡλικίαν. Εἶδον ἕτερόν τινα νεκρὸν δεδεμένον εἰς δένδρον. Θέαμα φρικαλέον.

Ὁ λοχαγὸς Γιούγκ, ὁ συνοδεύσας τὴν ἀποστολὴν τοῦ Λιβιγιστῶνος, εἶδε τὸ ἔδαφος κεκαλυμμένον ἐκ μυριάδων σκελετῶν. Γυνὴ τις ἀποτελοῦσα μέρος συνοδίας δούλων ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς τὸ τέκνον τῆς καὶ βαρὺ ἄλλο φορτίον· ὁ κύριός τῆς ἰδὼν ὅτι τὸ φορτίον τῆς ἦτο βαρὺ ἤρπασε τὸ τέκνον τῆς καὶ τὸ ἐφόνευσε ἐκσφενδονήσας ἐπὶ δένδρου.»

Θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ παραθέσωμεν καὶ ἑτέρας περιγραφάς. Πᾶσα διήγησις τῶν ἀνὰ τὴν Ἀφρικὴν περιηγήσεων γέμει περιγραφῶν τοῦ γένους τούτου. Μίαν μόνον λέξιν προσθέτομεν. Αἱ φεραὶ αὐταὶ πορεῖαι τῶν δούλων διαρκοῦσι τρεῖς, ἐξ μῆνας, ἢ καὶ ἔτος ὀλόκληρον. Ὅταν ἡ οἰκτρὰ αὕτη ἀγέλη τῶν μαύρων φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα μέλλει νὰ πωληθῇ, ἢ ν' ἀποβιβάσθῃ δι' ἕτερον μέρος, μικρὸν μόνον τμήμα ἐπιζῆ τοῦ ἀρχικοῦ ἀριθμοῦ ἐξ οὗ ἀπετελεῖτο. Κλονοῦμενοι τοὺς πόδας, ὅμοιοι πρὸς σκελετοὺς οἱ ὀλίγοι αὐτοὶ ἐπιζήσαντες ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς θαμβοὺς καὶ σπηλαιώδεις, σκελετώδεις δὲ τὰς παρεϊάς. Ἄλλὰ τὸ μαρτύριόν των ἔφθασεν ἄραγε εἰς τὸ τέρμα; Οἱ ἐπὶ τόπου ἀγοραζόμενοι ὑφίστανται νέας κολάσεις ὑπὸ τῶν κυρίων των, ὁ βίος των εἶνε το-

σοῦτον σκληρὸς, ὥστε καταβάλλονται καὶ θνήσκουσιν. Ἡ τύχη ἐκείνων, οὗς ἀποβιβάζουσιν εἰς πλοῖα δὲν εἶνε καλλιτέρα τῆς τῶν ἐν τῇ ξηρᾷ. Ὁ Βάκερ συνέλαβεν ἡμέραν τινα πλοῖον μεταγωγικὸν δούλων. Ἴδου τί λέγει :

«Εἶδομεν, θραυθεισῶν τῶν σανίδων, μάζαν πεπισμένων ἀνθρωπίνων πλασμάτων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων, ἐστιβασμένων ὡς ρεγκῶν ἐντὸς βαρελίου... ἑκατὴν πενήκοντα ψυχὰς ἐντὸς χώρου ἀκαταλήπτου σμικρότητος! Ἐν τῇ πρώτῃ κινήσει, ἦν ἕκαμον, πνιγηρὰ δυσωδία ἐπλήρωσε τὴν ἀτμόσφαιραν. Πολλοὶ τούτων ἔφερον ἀλύσεις. Παρατηρήθη ὅτι τὸ πανίον τῆς μεγάλης κεραίας ἦτο ἐξογκωμένον καὶ βαρὺ πρὸς τὸ κάτω· ἐξετάσεως γενομένης εὐρέθη ἐκεῖ νεαρὰ γυνή, ἣν εἶχον ράψαι καὶ ἀναρτήσαι εἰς τὸν ἰστόν, ὅπως μὴ ἀνακαλυφθῇ.

«Ἐτερον πλοῖον σωματεμπόρων συλληφθὲν ὑπὸ καταδρομικοῦ ἀγγλικοῦ εἰρέθη πλήρες νέων γυναικῶν. Ὅταν οἱ ναῦται εἰσέδυσαν εἰς τὸ κῆτος, ὅπου ἦσαν ἐστιβασμένοι, αὐταὶ αἱ δυστυχεῖς μικρὸν ἐδέησε νὰ πάθωσιν ἐκ τῆς δυσωδίας· τοσοῦτον ὁ ἀήρ ἦτο μεμολυσμένος.»

Καιρὸς νὰ δώσωμεν τέρμα εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Περαιτοῦμεν δὲ αὐτὸ σημειοῦντες ἐτι ἀριθμοὺς, οἵτινες ὁμιλοῦσιν εὐγλωττότερον πάσης ἄλλης διηγήσεως. Ὑπολογίζουσιν εἰς ἓν ἑκατομμύριον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθρώπων, οὗς ἡ σωματεμπορεία ἀφαιρεῖ κατ' ἔτος ἐκ τοῦ ἀφρικανικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπίθανον, ἀν ἀναπολήσῃ τις εἰς τίνας θυσίας ὑποβάλλεται αἰχμάλωτος, φερόμενος εἰς τὸ Κάϊρον ἢ εἰς Ζανζιβάρην.

Ὁ ταγματάρχης Καμμερών εἶπεν ὀρθῶς ὅτι ἡ Ἀφρικὴ ἀποβάλλει τὸ αἷμα τῆς ἐκ παντὸς πόρου καὶ ὁ σωματέμπορος εἶνε τὸ αἷσχος τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ τόσο ἐξυμνουμένου τοῦ 19' αἰῶνος.

(Ἐκ τοῦ L' Afrique dittoresque et merveilleuse)

A. M.

Ν Τ Ρ Ο Π Η Κ Α Ι Π Ο Ν Ο Σ

Ἐστὸ πυκνὸ δάσος ἕξ τὸ μεσημέρι
Ἀπάντησα μιὰ νιὰ μὲ προκοπὴ
Ποῦ μὲ κανίστρι λύγινο 'ς τὸ χέρι
Ἐμάζευσεν τὰ μοῦρα χαροπῆ.

Ἄτιμπτο 'ςτὸ προσώπὸ τις ταῖρι
Εἶχε δυὸ μάτια φλόγα καὶ ἀστραπὴ,
Μὰ ἦταν δειλὴ, δειλὴ σὰν περιστερὴ
Τὸ μάγουλό της ροδιζ' ἢ ντροπὴ.

Τῆς λέγω : «Θὲς βοήθεια καλὴ μου ;
Σὰν θὲς τὸν κόπο μοῖρασε μαζί μου
Μὰ χαμπλοκυττᾶ χωρὶς μιλιὰ . . .

Ὁλόγυρα τὸ δάσος πυκνωμένο
Ντροπὴ—καὶ πόνος—ἐφύλαξε κρυμμένο
Κ' ἐπάνω μας ἐψάλλαν τὰ πουλιὰ.

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ